

بررسی مقایسه‌ای میزان استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست برگه‌ای و فهرست رایانه‌ای

زهرا شیوا^۱ | امین زارع^۲ | عارف ریاحی^۳

۱. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، کتابخانه مرکزی و مرکز اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران
 ۲. دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، استادیار و عضو هیأت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه رازی کرمانشاه
 ۳. دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران (نویسنده مسئول)
- Ariahi1986@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱۱/۱۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۸/۴

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر، بررسی تطبیقی میزان استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست برگه‌ای و فهرست رایانه‌ای است.

روش پژوهش: نوع پژوهش از پیمایشی از نوع توصیفی است. جامعه پژوهش همه کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران اعم از دانشجویان، کارمندان و اعضای آزاد این کتابخانه هستند. تعداد کاربران ۵۸۴۹۹ نفر بودند که ۳۸۲ نفر با استفاده از جدول مورگان با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به عنوان حجم نمونه تعیین شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ای محقق ساخته است که روایی آن با استفاده از نظرهای صاحب‌نظران تعیین شد و پایایی آن با محاسبه آلفای کرونباخ ۰/۸۳۸ است که حاکی از پایایی مناسب پرسش‌نامه بود. در تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آمار توصیفی برای دسته‌بندی داده‌ها و از آمار استنباطی برای مقایسه یافته‌ها و آزمون فرضیه استفاده شد. ابزار تجزیه و تحلیل نرم افزار SPSS نسخه ۱۸ و صفحه گسترده Excel است.

یافته‌ها: نتایج این پژوهش نشان داد که کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران در سطحی بسیار اندک (با میانگین ۱/۷۷) از فهرست برگه‌ای استفاده می‌کنند و بالعکس. میانگین ۴/۳۸ نشان داد که در سطحی بسیار زیاد از فهرست رایانه‌ای برای جست‌وجوی منابع مورد نظر خود استفاده می‌کنند. از میان عوامل مؤثر بر استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای، شرایط خاص همانند قطع برق و یا خراب بودن سیستم الکترونیکی، با میانگین ۲/۶۸ که پایین‌تر از سطح متوسط بود، بیشترین تأثیر را بر استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای داشت.

نتیجه‌گیری: در مقابل عواملی چون انعطاف‌پذیر بودن ارائه و نمایش اطلاعات، برطرف کردن نیاز فوری و آشنایی و مهارت کاربران در استفاده از رایانه بیشترین تأثیر را بر استفاده آنان از فهرست رایانه‌ای داشت. فرضیه این پژوهش دال بر بالاتر بودن میزان استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست رایانه‌ای در قیاس با فهرست برگه‌ای تأیید شد.

واژه‌های کلیدی: فهرست برگه‌ای، فهرست الکترونیکی، فهرست رایانه‌ای، فهرست کتابخانه‌ای، کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد،

دانشگاه تهران.

تاریخ نشان داده است که کتابداران کتابخانه‌ها، سیاهه یا صورت ساده‌ای از منابع خود را نگهداری می‌کرده‌اند که امروزه همان سیاهه‌ها، فهرست کتابخانه نامیده می‌شود. در طول تاریخ انواع متفاوت و زیادی از فهرست‌ها وجود داشته است، بعضی از آن فهرست‌ها از لحاظ کارکرد خوب و بعضی دیگر فقط لیست‌های موجودی و بی‌سر و سامان بودند. فهرست کتابخانه، سیاهه‌ای از کتاب‌ها و سایر مواد خواندنی موجود در یک کتابخانه یا چند کتابخانه است. این سیاهه، کتاب‌هایی را در بر می‌گیرد که طبق یک طرح معین مرتب شده‌اند. کهن‌ترین شکل شناخته شده فهرست کتابخانه، نشان می‌دهد که این ابزار صرفاً به عنوان سیاهه یا صورت ساده‌ای از منابع موجود در کتابخانه مورد استفاده قرار گرفته‌اند (ویسواناتان، ۱۳۷۲). اولین کتابخانه‌ها که مجموعه‌ای از لوح‌های سنگی بودند نیز فهرست داشته‌اند. نمونه‌هایی از فهرست‌های دوره اولیه و دوره میانه تاریخ کتابخانه، نشان می‌دهد که فهرست، پیش از آن که سابقه و دفتر ثبت مشخصاتی مورد استفاده عموم مردم باشد، سابقه‌ای برای کتابدار بوده یا به کار حفاظت و حراست کتاب‌ها می‌آمد (دنتون^۱، ۲۰۰۷). سیر تکاملی فهرست‌های کتابخانه‌ای نشان می‌دهد که فهرست‌های اولیه به صورت دستی تهیه می‌شدند، اما در سده ۱۶ میلادی، فهرست‌های چاپی رواج یافته و در اواسط قرن ۱۹، فهرست‌ها در قالب کتاب رواج بیشتری داشت. با این وجود فهرست‌های یاد شده به دلیل حروف چینی، چاپ و مشکلات دیگر، قبل از منتشر شدن قدیمی می‌شدند و کتاب‌های جدید به صورت دستی و در پیوست‌های مجزا به آن‌ها اضافه می‌گردیدند. فهرست‌های برگه‌ای نیز در قرن ۱۹ توسعه یافت و حدود یک قرن مورد استفاده قرار گرفت. اولین فهرست‌های دوره میانه، فهرست قفسه‌ای صرف بود. ثبت و صورت برداری از کتاب‌ها برحسب نام نویسنده و موضوع مواردی بود که بعدها با گسترش کار فهرست نویسی به موارد قبل اضافه شد. این ساخته‌های کاغذی و چوبی طی سی سال

اخیر، به تدریج به فهرست‌های دستیابی پیوسته عمومی (آپک) تبدیل شده‌اند (بردینگ^۲، ۱۹۹۹).

فهرست‌های کتابخانه‌ای از آغاز پیدایش، همانند واسطه‌ای بوده‌اند که کاربران را به منابع کتابخانه متصل می‌کنند. این فهرست‌ها به مرور زمان با افزایش منابع کتابخانه‌ای و پیشرفت تکنولوژی شاهد تغییر و تحولات چشمگیری بوده‌اند، ولی همچنان ایفای نقش آن‌ها پابرجاست. حاجی زین‌العابدینی (۱۳۷۸) فهرست کتابخانه را اولین ابزاری می‌داند که استفاده کنندگان از کتابخانه به سراغ آن می‌روند، اگر چه حکیمی (۱۳۷۶) در قسمتی از نتایج پژوهش خود بیان می‌کند که مراجعه کنندگان برای جست‌وجوی اطلاعات خود استفاده از فهرست کتابخانه را در آخرین اولویت قرار می‌دهند.

در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از دو فهرست رایانه‌ای و برگه‌ای برای خدمت رسانی به کاربران استفاده می‌شود. تجربه دوازده ساله فعالیت یکی از پژوهشگران در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران حاکی از آن است که تا به امروز بر تعداد استفاده کنندگان از فهرست رایانه‌ای، علی‌رغم وجود فهرست برگه‌ای بسیار کامل و روزآمد، در این مکان افزوده می‌شود. در سال‌های اخیر نحوه استفاده از برگه‌دان‌ها به صورت کلاس توجیهی به تمامی دانشجویان جدیدالورود در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران آموزش داده شده است. این تجربه شخصی می‌تواند مستند به برخی از آثار در این زمینه نظیر فتاحی (۱۳۷۳) و قربانی (۱۳۷۸) نیز باشد که مزیت فهرست رایانه‌ای را نسبت به فهرست برگه‌ای نشان داده‌اند. اگر چه تکمیل و غنی کردن فهرست آپک برای دسترسی بهتر و آسانتر برای مراجعه کنندگان برای مسئولین کتابخانه از اهمیت بالایی برخوردار بوده و هست، در این بین در صورت وجود اشکال در سامانه‌ی آپک^۳، مراجعه کنندگان در عین اعتراض به این مسئله تمایل چندانی به استفاده از فهرست برگه‌ای ندارند (با این فرض که تمامی مراجعه کنندگان از نحوه کار با

².Breeding

³.OPAC

¹.Denton

فتاحی همچنین در این مقاله به ذکر و توضیح قابلیت‌های فهرست کامپیوتری نسبت به برگه‌دان پرداخته است.

قربانی (۱۳۷۸) در پایان نامه کارشناسی‌ارشد خود با عنوان "بررسی میزان رضایت مراجعان از خدمات کتابخانه موسسه ژئوفیزیک دانشگاه تهران" که با استفاده از روش پیمایشی انجام شد به این نتیجه دست یافت که از نظر ۳۳.۳۳٪ مراجعین جست‌وجو از طریق برگه‌دان به نسبت مطلوب است.

خاکپور (۱۳۷۹) در پایان نامه کارشناسی‌ارشد خود که با عنوان "رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان کارشناسی‌ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران" و با استفاده از روش پیمایشی انجام داد دریافت که روش دستیابی از طریق برگه‌دان از نظر پاسخ دهندگان بیشترین محبوبیت را داشته است.

یافته‌های پژوهش رحیمی (۱۳۸۳) تحت عنوان "بررسی دیدگاه مدیران کتابخانه‌های عمومی وابسته به سازمان فرهنگی و هنری شهرداری تهران درباره استفاده از رایانه در کتابخانه‌ها" نشان داد که مدیران با ۹۱ درصد پاسخ مثبت بر این عقیده بودند که استفاده از رایانه باعث ارتقای کارایی بخش جست‌وجوی منابع می‌گردد.

گونه فراهانی (۱۳۸۳) در پایان نامه کارشناسی‌ارشد خود در زمینه "بررسی نیازهای اطلاعاتی پژوهشگران مرکز تحقیقات، مطالعات و سنجش برنامه‌ای صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران" با روش پیمایشی به بررسی نیازهای اطلاعاتی، میزان استفاده آنان از منابع و شناخت موانع و در دستیابی به اطلاعات پرداخت. نتایج این پژوهش حاکی از آن بود که مراجعه به برگه‌دان با ۶۰/۵۵ درصد بهترین راه استفاده از منابع کتابخانه مرکز تحقیقات است.

حسینی پور خلجانی (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان "بررسی میزان رضایت دانشجویان از خدمات کتابخانه‌های دانشگاه تبریز" به بررسی سنجش میزان رضایت دانشجویان از خدمات کتابخانه‌های دانشگاه تبریز پرداخت. وی در این تحقیق به این نتیجه رسید که اکثریت قریب به اتفاق دانشجویان هم در

برگه‌دان‌ها آگاهی دارند). این در حالی است که روزآمدسازی برگه‌دان‌های کتابخانه، مستلزم صرف هزینه‌های مادی و معنوی مضاعفی است.

این سؤال همواره مطرح بوده است که دلایل استقبال کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست رایانه‌ای چیست و چرا این کاربران نسبت به فهرست برگه‌ای کم توجه شده‌اند؟ فتاحی (۱۳۷۳) با بیان ویژگی‌ها و امتیازات فهرست رایانه‌ای نسبت به فهرست برگه‌ای مدعی است که همین امتیازها باعث افزایش روزافزون استفاده از فهرست رایانه‌ای شده است. بخشی از نتایج پژوهش‌های (حسینی پور خلجانی، ۱۳۸۵)، (مشایی، ۱۳۸۵)، (پورنقی، ۱۳۸۶) و (حجازی زاده، ۱۳۸۹) نیز نشان داد که کاربران از فهرست رایانه‌ای بیشتر از فهرست برگه‌ای استفاده می‌کنند. برخی بر این باورند که در حال حاضر، تقریباً همه کتابخانه‌ها برگه‌دان را کنار گذاشته‌اند و برای فهرست‌نویسی و دسترسی به مجموعه خود از نرم افزارهای کتابخانه‌ای استفاده می‌کنند (فتاحی و طاهری، ۱۳۸۸).

مرور پژوهش‌ها نشان‌دهنده‌ی علاقه‌مندی پژوهشگران به مطالعه‌ی این حوزه و کشف راه‌کارهای بهتر برای افزایش کیفیت فهرست‌های رایانه‌ای است. آنچه در ذیل می‌آید، مروری است بر برخی پژوهش‌های انجام شده و مرتبط با این موضوع در خارج و داخل کشور.

فتاحی (۱۳۷۳) در مطالعه‌ای تحت عنوان "فهرست کامپیوتری و تفاوت آن با برگه‌دان" به بیان امتیازهای قابل توجه فهرست کامپیوتری نسبت به فهرست دستی پرداخت و مدعی بود که روند گرایش به سیستم‌های کامپیوتری را سرعت بخشیده است. سرانجام راه‌دان جا منتهی شده است که بیشتر کتابخانه‌ها برگه‌دان خود را تعطیل کرده و فهرست مجموعه خود را به شکل پیوسته در دسترس مراجعان قرار می‌دهند. وی مهم‌ترین عاملی که موجب ابراز خرسندی کاربران از فهرست کامپیوتری بوده و در عین حال وجه تمایز یک فهرست کامپیوتری کارآمد نسبت به برگه‌دان به حساب می‌آید را قابلیت‌های آن در جست‌وجو و بازیابی اطلاعات دانست.

جست‌وجوی منابع و هم در دستیابی به منابع کتابخانه‌ها از روش کامپیوتری به جای روش برگه‌دان استفاده می‌کنند.

نتایج پژوهش مشایی (۱۳۸۵) نشان داد که بیشتر اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد روش جست‌وجو از طریق نرم افزار کامپیوتری را برای دسترسی به کتاب بر سایر روش‌ها ترجیح می‌دهند.

زمانی و اله‌دادیان (۱۳۸۶) در پژوهشی با عنوان "میزان رضایت دانشجویان از خدمات رایانه‌ای کتابخانه‌های علوم تربیتی و مرکزی دانشگاه اصفهان" که با استفاده از روش پیمایشی انجام شد دریافتند که نگرش دانشجویان در مورد تأثیر رایانه بر ارائه خدمات کتابخانه‌ای، مثبت بوده و دسترسی آسان و سریع به منابع اطلاعاتی گوناگون، از جمله امتیازهای نظام‌های رایانه‌ای نسبت به نظام‌های سنتی بوده است.

استرحامیان (۱۳۸۷) در پایان نامه کارشناسی‌ارشد خود با عنوان "بررسی عوامل و موانع بازیابی اطلاعات در کتابخانه‌های عمومی شهر سنندج" به این نتایج دست یافت که آشنایی مراجعان با برگه‌دان و نحوه استفاده از آن و نیز تمایل آنان به استفاده از برگه‌دان کمتر از حد متوسط است. همچنین در نتایج این پژوهش آمده است که آشنایی مراجعان به نحوه استفاده از نرم افزار کتابخانه کم بوده، ولی تمایل آنان به استفاده از نرم افزار کتابخانه بیشتر از حد متوسط است. در نهایت تمایل مراجعان به استفاده از رایانه و نرم افزار کتابخانه بیشتر از تمایل آنان به استفاده از برگه‌دان است.

بیرانوند (۱۳۸۹) در مطالعه خود تحت عنوان "مروری بر فهرست‌های کتابخانه‌ای" استدلال نمود که فهرست‌های پیوسته نسبت به فهرست‌های سنتی کاربردی‌تر بوده و عملکرد قوی‌تر دارند. وی ضمن بررسی نسل‌های مختلف فهرست‌های کتابخانه‌های تأثیر وب و دیگر فناوری‌های نوین اطلاع‌رسانی در این حوزه، به نسل سوم فهرست‌ها که در واقع پیشرفته‌ترین و کاربردی‌ترین نسل از فهرست‌های کتابخانه‌ای هستند پرداخت.

حجازی زاده (۱۳۸۹) در پایان نامه کارشناسی‌ارشد خود که با استفاده از روش پیمایشی صورت گرفت به بررسی نیازهای

مطالعاتی اعضای کتابخانه‌های عمومی شهر زاهدان زیر نظر نهاد کتابخانه‌های عمومی پرداخت. یافته‌های وی نشان داد که بر اساس داده‌های آماری استخراج شده از پرسش‌نامه حدود ۳۵/۴ درصد اعضا، جست‌وجو در فهرست رایانه‌ای را شیوه‌ای مفیدتر برای دسترسی دانسته‌اند.

عسکرعزیزی (۱۳۸۹) در تحقیق خود با عنوان "تقابل فهرست‌های سنتی و پیوسته" با تأکید بر مزایای فهرست الکترونیکی عنوان نمود که نقش فهرست‌های سنتی (برگه‌دان) روز به روز در حال کم رنگ‌تر شدن می‌باشد و کتابخانه‌ها در حال توسعه فهرست‌های پیوسته در محیط وب هستند.

دنیس^۱ (۱۹۸۵) در قسمتی از مطالعه خود با عنوان "کتابخانه خودکار، موضوع‌ها و کاربرد مدعی شد که بالا بودن کارایی سیستم‌های مکانیزه نسبت به سیستم‌های دستی، آن‌چنان چشم‌گیر است که اگر کتابخانه‌ای نتواند آن را درک کند، نشانگر آن است که تجزیه و تحلیل درستی از سیستم دستی خود نداشته یا نتوانسته است سیستم مکانیزه را به نحو مطلوب بکار گیرد.

فتاحی (۱۹۹۵) در پژوهش خود به مقایسه فهرست‌های رایانه‌ای و فهرست‌های برگه‌دانی پرداخت. وی در این پژوهش مطرح نمود که اگرچه تاریخچه فهرست‌های الکترونیکی کوتاه است، اما نسبت به فهرست سنتی (برگه‌ای) قابلیت‌هایی دارند که آنها را متمایز کرده است، از آن جمله می‌توان به جست‌وجوی کلمات کلیدی، جست‌وجوی بولی، اختصارها و حتی ID کتاب اشاره نمود. فتاحی همچنین در این پژوهش پیشنهاد نمود به جای آنکه طراحی محیط‌های پیوسته با توجه به استانداردهای مناسب برگه‌دان نظیر مارک و آی. بی. دی صورت گیرد باید با توجه به عناصر مفهومی انجام شود.

سریدهار^۲ (۲۰۰۴) در پژوهشی با عنوان "اپک در مقابل فهرست برگه‌ای: یک مطالعه مقایسه‌ای از رفتار کاربران" به این نتیجه رسید که فهرست‌های رایانه‌ای به عنوان یک ابزار غنی قادر به ارائه سریع و آسان اطلاعات هستند، به طوری که کاربر

1. Dennis

2. Sridhar

با توجه به موارد یاد شده، این پژوهش بر آن بود تا مقایسه‌ای بین میزان استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست برگه‌ای و فهرست رایانه‌ای فهرست انجام دهد.

هدف کلی این پژوهش تعیین میزان استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست برگه‌ای و فهرست الکترونیکی می‌باشد. اهداف جزئی مورد بررسی در پژوهش حاضر عبارت‌اند از:

۱- تعیین میزان استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست برگه‌ای؛

۲- تعیین میزان استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست الکترونیکی؛

۳- تعیین عوامل مؤثر بر استفاده کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران کاربران از فهرست برگه‌ای؛

۴- تعیین عوامل مؤثر بر استفاده کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران کاربران از فهرست الکترونیکی.

همچنین پژوهش حاضر در صدد است تا به پرسش‌های اساسی زیر پاسخ دهد:

۱- میزان استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست برگه‌ای چقدر است؟

۲- میزان استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست الکترونیکی چقدر است؟

۳- عوامل مؤثر بر استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست برگه‌ای چیست؟

۴- عوامل مؤثر بر استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست الکترونیکی چیست؟

فرضیه مورد بررسی در پژوهش حاضر نیز به شرح زیر است:

۱. میزان استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست الکترونیکی در مقایسه با فهرست برگه‌ای بیشتر است.

از محل خود، این امکان را دارد که به جست‌وجوی اطلاعات پردازد که صرفه جویی در زمان را برای کاربر به همراه دارد. این درحالی است که نسبت به فهرست برگه‌ای امکان جست‌وجوی بیشتری فراهم می‌باشد. او همچنین بیان نمود که استفاده از اپک، تا حد خیلی زیادی به تمرین، نگرش و رفتار استفاده کننده‌ها بستگی دارد تا اینکه تنها یک تکنولوژی یا ابزار مربوط باشد.

آنسار و آمیتا^۱ (۲۰۰۸) در پژوهش مشترک خود با عنوان "آگاهی و استفاده از فهرست‌های رایانه‌ای در پنج کتابخانه دهلی" به این نتیجه دست یافتند که کاربران با وجود برخی مشکلات خواهان استفاده از فهرست‌های رایانه‌ای برای جست‌وجو هستند و فهرست‌های رایانه‌ای را به فهرست‌های برگه‌ای ترجیح می‌دهند.

کومار^۲ (۲۰۱۲) در مقاله خود با عنوان "استفاده از کامپیوتر، اینترنت و اپک کتابخانه در میان دانشجویان کارشناسی ارشد روستایی و شهری" با استفاده از پرسش‌نامه و روش مصاحبه و مشاهدات عمومی، به این نتیجه رسید که هر دو گروه کاربران مستقل از این که روستایی باشند یا شهری، استفاده از اپک را به استفاده از فهرست برگه‌ای ترجیح می‌دهند.

کومار، وهر و رانجانا^۳ (۲۰۱۲) در پژوهش مشترک خود با عنوان "آگاهی کاربر و استفاده از اپک، مقایسه سه دانشگاه در منطقه پنجاب (هند)" به این نتیجه دست یافتند که اکثر کاربران این سه دانشگاه از اپک استفاده می‌کنند و استفاده از آن را آسان‌تر از فهرست برگه‌ای می‌دانند.

از جمع بندی مطالعات صورت گرفته در این حوزه می‌توان بیان داشت که با توجه به قابلیت‌ها و امکانات جست‌وجوی موجود در فهرست‌های رایانه‌ای کاربران، به طور عمده تمایل دارند تا برای جست‌وجوی منابع مورد نظر خود در کتابخانه، از فهرست‌های رایانه‌ای استفاده کنند. در واقع ترجیح کاربران بر استفاده از نظام ماشینی جست‌وجو نسبت به نظام دستی در مطالعات انجام شده پیشین مشهود بود.

1. Ansar & Amita

2. Kumar

3. Kumar, Vohra & Ranjana

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر پیمایشی از نوع توصیفی بود. علت استفاده از این روش هم از آن رو بود که به بررسی داده‌های معاصر می‌پرداخت. جامعه این پژوهش همه کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران اعم از دانشجویان، کارمندان و اعضای آزاد این کتابخانه بودند. طبق آمار روابط عمومی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران و کسب شده از مرکز انفورماتیک دانشگاه تهران، تعداد کاربران ۵۸۴۹۹ نفر (۴۳۲۲ نفر دانشجو، ۹۰۱ نفر هیئت علمی، ۵۱۰۹ نفر کارمند و تعداد ۹۲۶۷ نفر عضو آزاد) بودند. برای مشخص شدن حجم نمونه از جدول مورگان استفاده و رقم ۳۸۲ نفر به عنوان حجم نمونه تعیین شد. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود و داده‌های مورد نیاز با توزیع پرسش‌نامه محقق ساخته جمع‌آوری شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در رابطه با پرسش‌نامه باید اشاره کرد که ۵ سؤال مرتبط با "میزان استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای"، ۴ سؤال مرتبط با "میزان استفاده کاربران از فهرست رایانه‌ای"، ۷ سؤال مرتبط با "عوامل مؤثر بر استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای" و ۶ سؤال مرتبط با "عوامل مؤثر بر استفاده کاربران از فهرست رایانه‌ای" و در طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت تهیه و تنظیم شده است. روایی ابزار گردآوری داده‌ها (پرسش‌نامه) با استفاده از نظرهای صاحب‌نظران و پایایی آن با محاسبه آلفای کرونباخ با احتمال خطای ۰/۰۵ اندازه‌گیری شد که آلفای ۰/۸۳۸ حاکی از پایایی مناسب پرسش‌نامه بود. در تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آمار توصیفی برای دسته‌بندی داده‌ها و از آمار استنباطی برای مقایسه یافته‌ها و آزمون فرضیه استفاده شد. ابزار تجزیه و تحلیل با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۸ و صفحه گسترده Excel بودند.

یافته‌های پژوهش

از مجموع ۳۸۲ نفر پاسخ دهنده ۲۱۵ نفر (۵۶/۳ درصد) مؤنث و ۱۶۷ نفر (۴۳/۷ درصد) مذکر بودند (جدول ۱).

جدول ۱. توزیع فراوانی جامعه مورد بررسی بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مؤنث (زن)	۲۱۵	۵۶/۳
مذکر (مرد)	۱۶۷	۴۳/۷
کل	۳۸۲	۱۰۰/۰

جدول ۲، آمار جامعه پژوهش را بر حسب سن آنان نشان می‌دهد. همان‌گونه که در جدول یاد شده دیده می‌شود، بیشترین فراوانی سن مربوط به کمتر از ۲۵ سال و کمترین فراوانی مربوط به ۴۶-۵۰ و بالای ۵۰ سال می‌باشد. با توجه به جدول ۲ افراد کمتر از ۲۵ سال ۵۲/۶ درصد و افراد بین ۴۶-۵۰ و افراد بالای ۵۰ سال ۱/۳ درصد از کاربران را تشکیل دادند.

جدول ۲. توزیع فراوانی جامعه مورد بررسی بر حسب سن

سن	فراوانی	درصد
کمتر از ۲۵	۲۰۱	۵۲/۶
۲۶-۳۰	۱۲۷	۳۳/۲
۳۱-۳۵	۲۷	۷/۱
۳۶-۴۰	۱۰	۲/۶
۴۱-۴۵	۷	۱/۸
۴۶-۵۰	۵	۱/۳
بالای ۵۰ سال	۵	۱/۳
کل	۳۸۲	۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب سطح تحصیلات نشان داد که بیشترین مدرک تحصیلی مربوط به کارشناسی ارشد و بالاتر و کمترین تعداد مربوط به فوق دیپلم می‌باشد. با توجه به نتایج جدول فوق افراد با سطح تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر ۵۸/۹ درصد و افراد با سطح تحصیلات فوق دیپلم ۳/۹ درصد از کاربران را تشکیل دادند (جدول ۳).

جدول ۳. توزیع فراوانی جامعه مورد بررسی بر حسب سطح

تحصیلات		فراوانی	درصد
سطح تحصیلات	فراوانی	درصد	
دیپلم	۲۳	۶	
فوق دیپلم	۱۵	۳/۹	
کارشناسی	۱۱۹	۳۱/۲	
کارشناسی ارشد و بالاتر	۲۲۵	۵۸/۹	
کل	۳۸۲	۱۰۰	

جدول ۴. توزیع فراوانی جامعه مورد بررسی بر حسب شغل

شغل	فراوانی	درصد
کارمند	۴۲	۱۱
دانشجو	۳۳۶	۸۸
استاد(عضوهیئت علمی)	۴	۱
کل	۳۸۲	۱۰۰

سؤال اول پژوهش: میزان استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای چقدر است؟

جهت پاسخ‌گویی به این سؤال ابتدا از آمار توصیفی استفاده شده است به نحوی که از پاسخ‌های افراد نمونه آماری به نمرات داده شده به ۴ سؤال (۱ تا ۴) پرسش‌نامه تحقیق میانگین گرفته شد. یعنی نمرات داده شده به سوال‌ها جمع بندی شده و بر تعداد سؤال‌ها تقسیم گردیده است. نتایج مربوط به این چهار سؤال در جدول ۵ زیر آمده است.

از نظر فراوانی تعداد کاربران بر اساس شغل نیز، بیشترین کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران را دانشجویان تشکیل دادند و کارمندان و اعضای هیأت علمی در رتبه‌های بعدی قرار داشتند (جدول ۴).

جدول ۵. توزیع فراوانی و درصد پاسخ افراد نمونه آماری به سوال‌های مرتبط با میزان استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای

میانگین	کل		خیلی زیاد		زیاد		تاحدودی		کم		خیلی کم		سوال‌های مرتبط با میزان استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱/۷۴	۱۰۰	۳۸۲	۹/۷	۳۷	۴/۷	۱۸	۴/۲	۱۶	۱۲/۳	۴۷	۶۹/۱	۲۶۴	تا چه اندازه برای جستجوی منابع کتابخانه از فهرست برگه‌ای کتابخانه استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط عنوان کتاب را بدانید برای دسترسی به آن منبع به چه میزان از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط مؤلف کتاب را بدانید، به چه میزان از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط موضوع کتاب را بدانید، به چه میزان از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟
۱/۷۷	۱۰۰	۳۸۲	۵/۶	۲۱	۴/۸	۱۸	۱۱/۹	۴۵	۱۶/۴	۶۲	۶۱/۴	۲۳۲	تا چه اندازه برای جستجوی منابع کتابخانه از فهرست برگه‌ای کتابخانه استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط عنوان کتاب را بدانید برای دسترسی به آن منبع به چه میزان از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط مؤلف کتاب را بدانید، به چه میزان از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط موضوع کتاب را بدانید، به چه میزان از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟
۱/۷۹	۱۰۰	۳۸۲	۶/۱	۲۳	۴/۸	۱۸	۱۱/۱	۴۲	۱۷/۷	۶۷	۶۰/۳	۲۲۸	تا چه اندازه برای جستجوی منابع کتابخانه از فهرست برگه‌ای کتابخانه استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط عنوان کتاب را بدانید برای دسترسی به آن منبع به چه میزان از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط مؤلف کتاب را بدانید، به چه میزان از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط موضوع کتاب را بدانید، به چه میزان از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟
۱/۸۰	۱۰۰	۳۸۲	۵/۸	۲۲	۶/۶	۲۵	۹/۵	۳۶	۱۸	۶۸	۵۹/۹	۲۲۶	تا چه اندازه برای جستجوی منابع کتابخانه از فهرست برگه‌ای کتابخانه استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط عنوان کتاب را بدانید برای دسترسی به آن منبع به چه میزان از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط مؤلف کتاب را بدانید، به چه میزان از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط موضوع کتاب را بدانید، به چه میزان از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟
۱/۷۷	۱۰۰	۳۸۲	۶/۸		۵/۲۲		۹/۱۷		۱۶/۱		۶۲/۶۷		میانگین

سؤال دوم پژوهش: میزان استفاده کاربران از فهرست الکترونیکی چقدر است؟
جهت پاسخ‌گویی به این سؤال از آمار توصیفی استفاده و از پاسخ‌های افراد به نمرات داده شده به ۴ سؤال (۵ تا ۸) پرسش‌نامه، میانگین گرفته شد. جدول ۶ آمار مربوط به پرسش‌های مذکور را نشان می‌دهد.

همان‌گونه که در جدول ۵ قابل مشاهده است به طور میانگین، ۶۲/۶۷ درصد کاربران در پاسخ به مجموع پرسش‌ها گزینه خیلی کم را انتخاب کردند و میانگین استفاده از فهرست برگه‌ای ۱/۷۷ است که نشان از استفاده اندک کاربران از فهرست برگه‌ای است.

جدول ۶. توزیع فراوانی و درصد پاسخ افراد نمونه آماری به سوال‌های مرتبط با استفاده کاربران از فهرست رایانه‌ای

میانگین	بسیار کم		کم		تاحدودی		زیاد		بسیار زیاد		کل
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
سوال‌های مرتبط با استفاده کاربران از فهرست الکترونیکی	۶	۱/۶	۹	۲/۴	۳۳	۸/۶	۸۳	۲۱/۷	۲۵۱	۶۵/۷	۳۸۲
تا چه اندازه برای جستجو در منابع کتابخانه از فهرست الکترونیکی (کامپیوتری) کتابخانه استفاده می‌کنید؟ در صورتی که فقط عنوان کتاب را بدانید، به چه میزان از فهرست الکترونیکی (کامپیوتری) استفاده می‌کنید؟	۸	۲/۱	۱۱	۲/۹	۳۷	۹/۷	۹۵	۲۴/۹	۲۳۰	۶۰/۴	۳۸۲
در صورتی که فقط مؤلف کتاب را بدانید، به چه میزان از فهرست الکترونیکی (کامپیوتری) استفاده می‌کنید؟	۶	۱/۶	۱۵	۳/۹	۴۰	۱۰/۵	۸۸	۲۳/۲	۲۳۱	۶۰/۸	۳۸۲
در صورتی که فقط موضوع کتاب را بدانید، به چه میزان از فهرست الکترونیکی (کامپیوتری) استفاده می‌کنید؟	۹	۲/۴	۱۲	۳/۱	۵۶	۱۴/۷	۸۶	۲۲/۶	۲۱۸	۵۷/۲	۳۸۲
میانگین	۴/۹		۳/۰۷		۱۰/۸۷		۲۳/۱		۶۱/۰۲		۳۸۲

برگه‌ای بودند) نشان می‌دهد. همان‌گونه که در جدول قابل مشاهده است، شرایط خاص همانند قطع برق و یا خراب بودن سیستم الکترونیکی با میانگین ۲/۶۸ بیشترین تأثیر را بر استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای داشت. یافته‌های نشان داد که تأثیرگذاری همین عامل نیز بر استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای داشته، با میانگین ۲/۶۸ پایین‌تر از سطح متوسط است.

همان‌گونه که در جدول ۶ مشهود است میانگین ۴/۳۸ نشان از استفاده بسیار زیاد کاربران از فهرست رایانه‌ای بود. سؤال سوم پژوهش: عوامل مؤثر بر استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای چیست؟
جدول ۷ آمار مربوط به پرسش‌های ۹ تا ۱۵ پرسش‌نامه را (که در ارتباط با عوامل مؤثر بر استفاده کاربران از فهرست

جدول ۷. توزیع فراوانی و درصد پاسخ افراد نمونه آماری به سوال‌های مرتبط با عوامل مؤثر بر استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای

میانگین	کل		بسیار زیاد		زیاد		تاحدودی		کم		بسیار کم		سوال‌های مرتبط با عوامل مؤثر استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۲/۸۲	۱۰۰	۳۸۲	۱۲/۶	۴۷	۱۹/۸	۷۴	۲۷/۸	۱۰۴	۱۶/۸	۶۳	۲۳	۸۶	تا چه اندازه آشنایی و مهارت شما به برگه‌دان در استفاده شما از آن مؤثر است؟
۲/۳۸	۱۰۰	۳۸۲	۶/۲	۲۳	۱۳/۷	۵۱	۲۴/۴	۹۱	۲۳/۶	۸۸	۳۲/۲	۱۲۰	تا چه اندازه نظام‌قبایی و ارجاعی برگه‌دان شمارا در استفاده از این فهرست برگه‌ای ترغیب می‌کند؟
۱/۹۰	۱۰۰	۳۸۲	۴/۲	۱۶	۶/۱	۲۳	۱۴/۸	۵۶	۲۵/۷	۹۷	۴۹/۲	۱۸۶	تا چه اندازه‌ای استفاده از برگه‌دان برای شما در مقایسه با فهرست الکترونیکی راحت‌تر است؟
۲/۶۸	۱۰۰	۳۸۲	۱۰/۶	۴۰	۱۵/۳	۵۸	۲۷/۷	۱۰۵	۲۴	۹۱	۲۲/۴	۸۵	در شرایط خاص همانند قطع برق و یا خراب بودن سیستم الکترونیکی تا چه اندازه‌ای از برگه‌دان استفاده می‌کنید؟
۲/۳۴	۱۰۰	۳۸۲	۳/۲	۱۲	۱۲/۱	۴۵	۲۸/۵	۱۰۶	۲۸	۱۰۴	۲۸/۲	۱۰۵	ارائه اطلاعات کتابشناختی در برگه‌دان به شکلی ثابت و یکدست تا چه اندازه علت استفاده شما از برگه‌دان است؟
۲/۳۱	۱۰۰	۳۸۲	۴/۱	۱۵	۱۰/۵	۳۹	۲۷	۱۰۰	۲۹/۵	۱۰۹	۲۸/۹	۱۰۷	کیفیت نمایش و ارائه داده‌های کتابشناختی در برگه‌دان تا چه اندازه دلیل استفاده شما از فهرست برگه‌ای است؟
۲/۳۹	۱۰۰	۳۸۲	۴/۶	۱۷	۱۲/۴	۴۶	۲۶/۱	۹۷	۳۱/۳	۱۱۶	۲۵/۶	۹۵	بازیابی اطلاعات با استفاده از برگه‌دان تا چه اندازه برای شما در رسیدن به اطلاعات کافی است؟
۲/۴	۱۰۰	۳۸۲	۶/۵	۱۲/۸۴		۲۵/۱۹		۲۵/۵۶		۲۹/۹۳			میانگین

جهت پاسخ‌گویی به این پرسش، میانگین نمرات داده شده به ۶ سؤال (۱۶ تا ۲۱) پرسش‌نامه محاسبه شد. یافته‌های مربوط به این پرسش‌ها نشان داد که انعطاف پذیر بودن ارائه و

سؤال چهارم پژوهش: عوامل مؤثر بر استفاده کاربران از فهرست رایانه‌ای چیست؟

نمایش اطلاعات، برطرف کردن نیاز فوری و آشنایی و مهارت کاربران در استفاده از رایانه بیشترین تأثیر را بر استفاده آنان از فهرست رایانه‌ای داشت.

جدول ۸. توزیع فراوانی و درصد پاسخ افراد نمونه آماری به سوال‌های مرتبط با عوامل مؤثر بر استفاده کاربران از فهرست رایانه‌ای

میانگین	بسیار کم		کم		تاحدودی		زیاد		بسیار زیاد		کل
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۸	۲/۱	۲۴	۶/۴	۴۶	۱۲/۳	۱۱۹	۳۱/۹	۱۷۶	۴۷/۲	۳۸۲	۱۰۰
۱۳	۳/۴	۱۹	۵	۳۹	۱۰/۳	۱۱۳	۲۹/۸	۱۹۵	۵۱/۵	۳۸۲	۱۰۰
۱۱	۲/۹	۱۸	۴/۸	۳۸	۱۰/۱	۱۰۰	۲۶/۵	۲۱۰	۵۵/۷	۳۸۲	۱۰۰
۱۰	۲/۷	۱۵	۴	۹۴	۲۴/۹	۱۴۰	۳۷/۱	۱۱۸	۳۱/۳	۳۸۲	۱۰۰
۷	۱/۸	۱۲	۳/۲	۶۶	۱۷/۴	۱۶۳	۴۳	۱۳۱	۳۴/۶	۳۸۲	۱۰۰
۱۰	۲/۶	۱۴	۳/۷	۸۲	۲۱/۶	۱۶۲	۴۲/۷	۱۱۱	۲۹/۳	۳۸۲	۱۰۰
میانگین	۲/۵۸	۴/۵۲	۱۶/۱	۱۷	۳۵	۴۱/۶	۳۸۲	۱۰۰	۴/۰۹		

برای بررسی این فرضیه، نتایج مربوط به میزان استفاده از فهرست رایانه‌ای با میزان استفاده از فهرست برگه‌ای مورد مقایسه قرار گرفتند.

فرضیه پژوهش: میزان استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست برگه‌ای در مقایسه با فهرست رایانه‌ای کمتر است.

جدول ۹. آمار توصیفی مربوط به میزان استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای و فهرست رایانه‌ای

شاخص آماری متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین خطای استاندارد
میزان استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای	۳۸۲	۱/۷۶	۱/۱۰	۰/۰۶
میزان استفاده کاربران از فهرست الکترونیکی	۳۸۲	۴/۳۷	۰/۸۴	۰/۰۴

جدول ۱۰. نتایج آزمون t-test میزان استفاده کاربران از فهرست رایانه‌ای و فهرست برگه‌ای

شاخص آماری متغیر	t-test برای مقیاس میانگین‌ها			
	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین‌ها کمترین مقدار بیشترین مقدار
میزان استفاده کاربران از فهرست الکترونیکی	۳۱/۹۷۶	۳۸۱	۰.۰۰۰	۱/۳۷۱۱ ۱/۲۸۶۸
میزان استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای	-۲۲/۱۱۶	۳۸۱	۰.۰۰۰	-۱/۲۴۲۱ -۱/۳۵۲۶

همان‌گونه که در جداول ۹ قابل مشاهده است میانگین استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست رایانه‌ای با طور مشهودی از میزان استفاده آنان از فهرست برگه‌ای بیشتر است. جدول ۱۰ نیز نشان داد که استفاده کاربران از فهرست رایانه‌ای و فهرست برگه‌ای در سطح ۰/۰۰۰ دارای تفاوت معناداری است، بنابراین فرضیه تأیید می‌گردد.

را برای کاربر به همراه دارد. این درحالی است که نسبت به فهرست برگه‌ای امکان جست‌وجوی بیشتری فراهم می‌باشد. از میان عوامل مؤثر بر استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای، شرایط خاص همانند قطع برق و یا خراب بودن سیستم الکترونیکی، با میانگین ۲/۶۸ که پایین‌تر از سطح متوسط بود، بیشترین تأثیر را بر استفاده کاربران از فهرست برگه‌ای داشت. این امر نشان داد که کاربران در شرایط عادی و نرمال کمتر تمایل دارند تا از فهرست برگه‌ای استفاده کنند. در مقابل عواملی چون انعطاف پذیر بودن ارائه و نمایش اطلاعات، برطرف کردن نیاز فوری و آشنایی و مهارت کاربران در استفاده از رایانه بیشترین تأثیر را بر استفاده آنان از فهرست رایانه‌ای داشت.

همچنین فرضیه این پژوهش دال بر بالاتر بودن میزان استفاده کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران از فهرست رایانه‌ای در قیاس با فهرست برگه‌ای تأیید شد. این نتایج را می‌توان با رعایت احتیاط به سایر کتابخانه‌های دانشگاهی کشور نیز تعمیم داد. یافته‌های مذکور می‌تواند برای مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی با اهمیت تلقی گردند تا در زمینه توسعه و بهبود فهرست‌های رایانه‌ای و زیرساخت‌های مربوط اقدامات لازم را انجام داده و زمینه گذر از عصر فهرست‌های برگه‌ای به فهرست‌های رایانه‌ای را فراهم سازند.

نتایج این پژوهش نشان داد که اکثر کاربران مؤنث و بیشتر پاسخ دهندگان به پرسش‌نامه دارای سنی کمتر از ۲۵ سال و بیشتر آنها دارای مدرک کارشناسی ارشد به بالا بودند. نتایج این پژوهش نشان داد که کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران در سطحی بسیار اندک (با میانگین ۱/۷۷) از فهرست برگه‌ای و بالعکس میانگین ۴/۳۸ نشان داد که در سطحی بسیار زیاد از فهرست رایانه‌ای برای جست‌وجوی منابع مورد نظر خود استفاده می‌کنند. این امر نشان دهنده اهمیتی است که فهرست رایانه‌ای در مقابل فهرسته برگه‌ای در میان کاربران دارد. فهرست‌های رایانه‌ای به عنوان یک ابزار غنی هستند که قادر به ارائه سریع و آسان اطلاعات می‌باشند، به طوری که کاربر از محل خود این امکان را دارد که به جست‌وجوی اطلاعات بپردازد. این امر صرفه جویی در زمان

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان داد که اکثر کاربران مؤنث و بیشتر پاسخ دهندگان به پرسش‌نامه دارای سنی کمتر از ۲۵ سال و بیشتر آنها دارای مدرک کارشناسی ارشد به بالا بودند. نتایج این پژوهش نشان داد که کاربران کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران در سطحی بسیار اندک (با میانگین ۱/۷۷) از فهرست برگه‌ای و بالعکس میانگین ۴/۳۸ نشان داد که در سطحی بسیار زیاد از فهرست رایانه‌ای برای جست‌وجوی منابع مورد نظر خود استفاده می‌کنند. این امر نشان دهنده اهمیتی است که فهرست رایانه‌ای در مقابل فهرسته برگه‌ای در میان کاربران دارد. فهرست‌های رایانه‌ای به عنوان یک ابزار غنی هستند که قادر به ارائه سریع و آسان اطلاعات می‌باشند، به طوری که کاربر از محل خود این امکان را دارد که به جست‌وجوی اطلاعات بپردازد. این امر صرفه جویی در زمان

یافته‌های این پژوهش با برخی از پژوهش‌های دیگر که قبلاً در همین زمینه انجام شده بود هم‌سو بودند. از میان پژوهش‌های یاد شده می‌توان به فتاحی (۱۳۷۳)، رحیمی (۱۳۸۳)، حسینی پور خلجانی (۱۳۸۵)، زمانی و اله دادیان (۱۳۸۶)، استرحامیان (۱۳۸۷)، حجازی زاده (۱۳۸۹)، فتاحی (۱۹۹۵)، سریده‌هار (۲۰۰۴)، آنسار (۲۰۰۸)، کومار (۲۰۱۲) و کومار و وهرا (۲۰۱۲) اشاره نمود که در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که فهرست رایانه‌ای شیوه‌ای مفید برای دسترسی است. در عین حال نتایج برخی از پژوهش‌ها با یافته‌های پژوهش حاضر هم‌سو نبودند که در میان آن‌ها می‌توان خاکپور (۱۳۷۹) و گونه‌فراهانی (۱۳۸۳) را نام برد که در پژوهش خود دریافتند روش دستیابی از طریق برگه‌دان از نظر پاسخ دهندگان بیشترین محبوبیت را داشته است.

منابع

استرحامیان، م. (۱۳۸۷). بررسی عوامل و موانع بازیابی اطلاعات در کتابخانه‌های عمومی شهر سنندج. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تهران.

بیرانوند، ع. (۱۳۸۹). مروری بر فهرست‌های کتابخانه‌ای. ارتباط علمی، ۱(۱۶).

پورنقی، ر. (۱۳۸۶). بررسی تطبیقی میزان سواد اطلاعاتی کتابداران دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، تربیت‌مدرس و شهید بهشتی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی تهران شمال، تهران.

حاجی زین العابدینی، م. (۱۳۷۹). پیشینه‌های کتابشناختی: گذر از شکل سنتی به شکل غنی شده قرن بیست و یکم. در مجموعه مقالات فهرست‌های رایانه‌ای: کاربرد و توسعه: مجموعه مقالات همایش کاربرد توسعه فهرست‌های رایانه‌ای در کتابخانه‌های ایران، ۲۷ و ۲۸ آبان ۱۳۷۸ (ص ۳۶۹-۳۸۲). دانشگاه فردوسی مشهد و مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی وزارت جهاد سازندگی.

حجازی‌زاده، ش. (۱۳۸۹). بررسی نگرش اعضای کتابخانه‌های عمومی شهر زاهدان در خصوص نقش کتابخانه‌های عمومی در رفع نیازهای اطلاعاتی آنان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی (تهران شمال)، تهران.

حسینی پورخلجانی، ف. (۱۳۸۵). بررسی میزان رضایت دانشجویان از خدمات کتابخانه‌های دانشگاه تبریز. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی (تهران شمال)، تهران.

حکیمی، ه. (۱۳۷۶). مطالعه رفتار اطلاع‌یابی پژوهشگران مراکز تحقیقات منابع طبیعی کشور. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.

خاکپور، ع. (۱۳۷۹). رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.

رحیمی، ح. (۱۳۸۳). بررسی دیدگاه مدیران کتابخانه‌های عمومی وابسته به سازمان فرهنگی و هنری شهرداری تهران درباره استفاده از رایانه در آن کتابخانه‌ها. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران، تهران.

عسکرعزیزی، ع. (۱۳۸۹). تقابل فهرست‌های سنتی و پیوسته. ارتباط علمی، ۱۵.

فتاحی، ر.ا. (۱۳۷۳). فهرست کامپیوتری و تفاوت آن با برگه‌دان. فصل‌نامه کتاب، ۵(۲۰۱)، ۱۴-۳۶.

زمانی، ب.ب.ع.؛ اله دادیان، ط. (۱۳۸۶). میزان رضایت دانشجویان از خدمات رایانه‌ای کتابخانه‌های علوم تربیتی و مرکزی دانشگاه اصفهان. اطلاع‌رسانی و کتابداری. مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، (۶۹)، ۱۵۳ تا ۱۶۶.

فتاحی، ر.ا.؛ طاهری، م. (۱۳۸۴). فهرست نویسی: اصول و روش‌ها. (ویرایش چهارم). تهران: نشر کتابدار.

قربانی، ن. (۱۳۷۸). بررسی میزان رضایت مراجعان از خدمات کتابخانه موسسه ژئوفیزیک دانشگاه تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران، تهران.

گونه‌فراهانی، م. (۱۳۸۳). بررسی نیازهای اطلاعاتی پژوهشگران مرکز تحقیقات [مطالعات و سنجش برنامه‌ای صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران]. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد (تهران شمال)، تهران.

مشائی، ن. (۱۳۸۵). بررسی نیازهای اطلاعاتی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد به منظور بهینه‌سازی مجموعه کتابخانه مرکزی دانشگاه. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی (تهران شمال)، تهران.

ویسواناتان، س. گ. (۱۳۷۲). ماهیت، نقش و اهمیت فهرست در نظام کتابخانه. ترجمه: محمد جواهرکلام. اطلاع رسانی، نشریه فنی مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، ۱۰(۱).

Ansar, M. A. ; Amita (2008). Awareness and use of OPACs in five Delhi libraries. *Electronic Library*, 26 (1), 111 – 129.

Breeding, M. (1999). A new Look at Large-Scale Library Automation Systems. *Computer Library*, 19(8), 36-37.

Denton, W. (2007). FRBR and history of cataloging. In Arlene G. Taylor (editor), *Understanding FRBR: What it is and how it will affect...* [S.L.]: Libraries Unlimited: 35-57

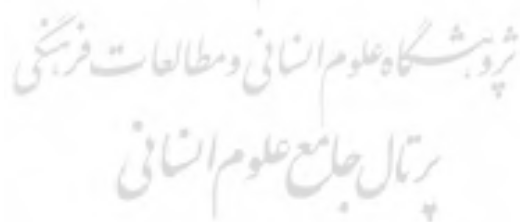
Dennis, R. (1985). *Library automation: issues and applications*. (New York, R.R. Bowken, 208).

Fattahi, R. (1995). A comparison between the online catalogue and the card catalogue: some considerations for redesigning bibliographic standards. *Library Review*, 44(2), 44-58.

Kumar, S. (2012). Use of computer, internet, and library OPACs among rural and urban postgraduates in Indian universities. *OCLC Systems & Services*, 28(3), 144-163.

Kumar, S.; Vohra, R. (2012). User perception and use of OPAC: A comparison of three universities in Punjab Region (India). *The Electronic Library*, 31(1), 1-16

Sridhar, M.S (2004). OPAC vs card catalogue: a comparative study of user behavior. *Electronic Library*, 22 (22), 175-183.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی